

ورق‌های آسمانی | محمدحسین شیخ‌شعاعی

۴۵ آیه مکی سوره قاف حکایت انسان است و خدا و خلقت، و بازگشتی بزرگ یعنی معاد. این سوره با قسم به قرآن شروع می‌شود و با اشاره به انسان‌هایی که از پیامبری یکی مثل خودشان (انسان) تعجب کرده‌اند و زیر بار نمی‌روند، ادامه پیدا می‌کند. سپس از خداوندی سخن به میان می‌آید که پهنه علمش بی‌نهایت است و خلقت باشکوهی دارد که اگر درست دیده شود روشن‌ترین دلیل بر بزرگی سازنده‌اش است. پس از آن، یادی از اقوام گذشته تاریخ می‌شود که ویژگی مشترکشان «نه» گفتن به پیامبران خدا بود؛ قوم نوح و ثمود و لوط و عاد و مردم رَس و ایکه (قوم شعیب) و تبع و فرعون، و همه این انکارها در حالی بوده و هست که خداوند از هر کس دیگر به انسان نزدیک‌تر است و فرشتگانش همیشه انسان را زیر نظر دارند. مرگ، حقیقتی که فراری از آن نیست و صحنه‌های هولناک روز قیامت که فرشتگان همراه انسان با او به محکمه می‌آیند و متجاوزان از حدود و احکام خداوند به عذاب دچار می‌شوند، تصویر آیات بعدی است. سپس روی دیگر سکه آشکار می‌شود؛ بهشت، جایی که اهل توبه و کسانی که حتی دور از چشم مردم، به خاطر ترس از خدا، مراقب رفتارهای خود بوده‌اند، در آن آرامش همیشگی دارند.

خداوند دوباره از تاریخ سخن می‌گوید. تاریخ، قدرت مستکبران زمانه را به ریش‌خند می‌گیرد؛ چراکه به یاد دارد زورمندان پر ادعایی را که در قدرت و عظمت ظاهری کسی به آن‌ها نمی‌رسید، ولی به خاک سیاه نشستند. سپس خداوند به قدرت خود در خلقت آسمان‌ها و زمین اشاره می‌کند و بعد از توصیه پیامبر به صبر و نیز حمد و تسبیح او در زمان‌های معین (نماز)، قلب او را از یاد قیامت و ندهای آسمانی آن روز آکنده می‌کند. روزی که مرده‌ها به دستور یگانه حاکم مرگ و زندگی از قبر بیرون می‌آیند و در پیشگاه او جمع می‌شوند. آگاهی خدا از گفتار دشمنان، مختار بودن انسان در پذیرش حق و وظیفه پیامبر در تذکر به مردمی که وعده عذاب آخرت را باور دارند، آخرین آیات سوره قاف را ترتیب می‌دهند.

پیام گزیده‌ها

- ✱ خالق انسان از همه وسوسه‌های درونی او و آنچه در قلبش می‌گذرد باخبر است. خدا از رگ گردن به انسان نزدیک‌تر است. (آیه ۱۶)
- ✱ در تاریخ بشر کسانی بوده‌اند که بیشتر از مستکبران امروزی قدرت و عظمت داشته‌اند و صاحب نفوذ در سرزمین‌های زیادی بوده‌اند اما در برابر حکم و خواست خدا هیچ راه فراری نداشتند. این موضوع برای کسانی که قلب بیداری دارند و با توجه - و نه سرسری - گوش می‌دهند آگاه‌کننده است. (آیه ۳۶ و ۳۷)
- ✱ روز قیامت، خداوند به انسان می‌گوید: تو چشم‌ت را به روی حقایق بسته بودی و خودت را نسبت به اتفاقات این روز به بی‌خیالی زده بودی. اما حالا تو را با حقیقت روبه‌رو کرده‌ایم و تو از ترس و اضطراب خیره‌خیزه به آنچه رخ می‌دهد نگاه می‌کنی. (آیه ۲۲)

ختم کلام

مومنان رسالتی بیش از آنچه برعهده پیامبر بوده است ندارند. به گفته قرآن، خداوند اگر می‌خواست همه را مؤمن قرار می‌داد. رسول گرامی نیز وظیفه‌ای بیش از نشان دادن راه و رهبری رهروان نداشت، و هیچ اجباری نمی‌توانست باشد. و مردم حق داشتند با پذیرش شرایط خاص، دین دیگری اختیار کنند و از این جهت آزاری نمی‌دیدند. حتی در جهاد اسلامی، مسلمانان فقط با کفاری روبه‌رو بودند که تهدیدی برای حکومت اسلامی به شمار می‌رفتند. قرآن در آیاتی شبیه آیه آخر سوره قاف وظیفه پیامبر را به گونه‌ای گوشزد می‌کند که از حساسیت‌ها و نگرانی‌های ایشان بکاهد و تأکید می‌کند پیامبر نسبت به ایمان آوردن یا نیاوردن مردم مؤاخذه نمی‌شود. آنچه از پیامبر و سایر پیشوایان دین و مبلغان هدایت خواسته شده است فراهم کردن شرایط یک انتخاب آگاهانه است. مردان حق از این جهت به پیکار با طاغوت‌ها می‌پردازند که طاغوت‌ها مانع آگاهی و رسیدن پیام خدا به انسان‌ها هستند. یکی از دلایل ضرورت تشکیل حکومت اسلامی نیز همین است که شرایط جامعه برای جریان سالم آگاهی‌ها و تعالیم خداوند مناسب شود.

زندگی روبه معاد

گزارشی از سوره مبارکه قاف